

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Bernardini Scardaeonii Patauini Presbyteri de Castitate Libri Septem

Scardeone, Bernardino

Venetiis, 1542

De uxore infami cap. xi

urn:nbn:de:hbz:466:1-30433

DE MOLESTIIS CONIV. I

quàm in tam ornato mulierum conuentu, sic conspici
incultam & sordidam. Gratia marito meo, qui me sic ad
mat, quique pluris facit exiguam pecuniam, quàm uxo
ris honorem. Scio quid sum factura deinceps: domi me
continebo, & uti fera cauea conclusa amplius non com
parebo ne quis me tanto meo, tuoque, ac familiæ nos
stræ dedecore uideat. Id fortassis in experto cuipiam
paruum negocium ac ferenda æquo animo molestia ui
debitur: sed re uera graue est, & intolerabile penè mariti
tis hoc perferre. Hinc postmodum miseris fœnus: hinc
nouum, & magnum æs alienum: hinc prædia, & posses
siones pignori, hinc pauperies, & dispendia multa & gra
uia ac uix credenda proueniunt. Itidem quod de cultu,
ac ueste dictum est, dicas de famulatio, si non habeat eos
quos, carpenta, melitæos canes, seruos, ancillas, nutrices,
pedissequas, ornatrices, & id genus omnia, quibus nunc
nobiles matronæ, opulentæ, & optimates utuntur. In
his etiam nihil differre uult pauper a diuite, nec pro re,
sed pro nobilitate, quam sibi falso sæpe arrogat: uel po
tius pro libidine, quælibet accumulari sese eiusmodi re
bus affectat. Has ipsas sollicitudines eleganter Plautus
ita per pulchram similitudinem exprescit. Nocium in
quit qui sibi uelit comparare, nauem, ac mulierem sibi
comparer: nam hæ duæ res nunquam satis ornantur.

De uxore infami. Cap. XI.

Quid uero si uxor tibi parum spectatæ fidei, &
(ut euenire sæpius solet) parum pudica contige
rit? Quam molles tunc tibi uxorem esse gy
tumlibet importunam, & moribus quantumuis asperis
predd: tam, quàm impudicam. Quot uiros alioqui beati
tos sola coniugum impudicitia reddidit infœlices. Leti
pidus ille illustris nobis sit exëplo: qui Syllanæ factionis
post Syllæ mortem, princeps fuit: hic non tanto dolore
affectus

affectus esse perhibetur, quod mutata fortuna exul in
 Sardiniam fugere coactus sit, quanto quum forte incho-
 disset in epistolam quandam, ex qua uxoris adulterium
 certo cognouit. Mutia quoque Pompeii illius magni
 splendidissimum alioqui omnium ad ea tempora triu-
 phum sua impudicitia sordidauit: nam quum is ex lon-
 go bello, quod contra Mithridatem foelicissime gesse-
 rat, in Italia festinasset, speras optatissimo tandem illius
 coplexu posse perfrui, comperto manifesto eius adul-
 terio, moestitia confectus illico intactam repudiat, & si
 nunquam postea pra pudore, cur eam repudiauerit, di-
 cere cuiquam uoluit: tacitus tamen intra se, & quoad uix-
 it moerens ex eiusmodi dolore contabuit. Sed quid
 opus de his plura dicere: nobis praesto sunt undique
 exempla & noua, & uetera, & tam externa, quam etiam
 nostratia. Lustremus urbem scrutemur uiciniam, dextra,
 leuacq; aderit, qui contaminatam legitimi tori fidem ge-
 mat: sed multo plures qui ignari domesticae infamiae tra-
 ducantur uulgo, & a tergo digito mostrentur: nam ferè
 nouissimi omnium nostra probra miseri scimus. Quin
 nec reges, nec uiri principes ea nota caruere: quod facit
 ut minus graue uideri possit, si idem, priuatis saepe ho-
 minibus contingat. Philippus Macedonum rex Olym-
 piadam Magni Alexandri matrem in stupro copertam
 repudiat. De Helenae adulterio Menelaus cum uniuersa
 Graecia, simulque cum tota Asia queritur. De impudi-
 citia nefandissimoq; Pasiphaes amore, Minos rex Cre-
 tensis pudefactus dolet: de Phedrae impudicitia These-
 us, de Clytemnestre adulterio Agamemnon, de Aegiale
 Diomedes, de Cleopatrae Ptolomeus. Sed neque Ro-
 mani quidem rerum domini, quanuis seuerissimi sem-
 per pudicitiae ultores fuerint, extiterunt huius tantae infa-
 miae, ac foeditatis immunes. Impudica habita fuit Me-
 tella, L. Syllae alioqui cognomento foelicis: Impudica
 Seruilia Bruti & altera Seruilia Luculli, ambae Catonis

DE MOLESTIIS CONIV.

forores. Impudica Iulia Agrippæ, et Iulia altera Setie
 ri: Impudica Domitia Domitiani, suspecta Sabina. Fili
 Adriani. Suspecta Flavia Pertinacis. Impudica Faustina
 M. Antonini. Impudica Herculanailla Claudii: impudic
 cissima omnium eiusdem Claudii Messalina: quippe
 quæ Cæsarem inueniens thalamum, in publico lupana
 ri noctu, sub emenito Licisq; nomine, prostabat. De
 qua satyricus poeta dixit.
 Et lassata uiris nondum satiata recessit.
 Sed nihil refert, recensere hic innumeras pene mulieres
 quæ suis nefandis adulteriis uiros quamuis honestissi
 mos sordidarunt: quando uel sola commemoratio tur
 pis sit, & odiosa recordatio, Eiusmodi infamiam usque
 adeo obhorruisse Iulium Cæsarem, memoria proditi
 tum est, ut Pompeij uxori, Q. Pompei filia. L. Sylla
 dictatoris nepti repudium miserit, uel ob solam suspit
 tionem adulterii: quoniam P. Clodius inter bonæ dea
 cærimonias ad eam sub foeminæ habito surrepsisse di
 ceretur. Verum re in senatum deducta, ut de pollutis fa
 cris aduersus Clodium quaeretur, uocatusque ob id
 in iudicium Cæsar, interrogatusque quid ipse de ea re
 sentiret: certi nihil habere se dixit: percunctantibus aut
 illis cur coniugem nobilissimam ita à se temere dimi
 sisset. Quoniam meos, inquit non tam crimine, quam
 criminis etiam suspitione uacare uelim. Claudium uero
 Cæsarem publice pro contione multas impudicas uxo
 res se expertum dixisse legimus, sibi que infatis esse om
 nia matrimonia impudica sed non omnia impunita, con
 firmasseque tunc iureiurando, quatenus sibi matrimo
 nia male cederent, permanurum se deinceps in perpet
 tuo coelibatu: addita etiam protestatione, nisi in ea sen
 tentia mansisset, non recusaturum se militum suorum
 manibus transfodi. Agrippinam tamen Germanici fra
 tris filiam per ius osculi, & blandiciarum occasiones pe
 lectus postea uxorem habuit, quæ & ipsa altarum secu

ra conf
 na, sed
 rara in
 foemin
 rum re
 Græci
 quum
 mere o
 monitu
 ris perf
 fore, ut
 in prop
 nobilit
 sus tan
 rata &
 matron
 re pud
 nium: p
 lieres, c
 uno su
 per ha
 manife
 res lon
 institut
 causa,
 hori su
 Metell
 dicitia
 terfecit
 quis a
 xotè,
 plier
 specta
 ipsi ad
 coniug

ra consilium Pallante adultero usâ est, ut Silio Messalia
na, sed paulo cautius, atque moderatius. Quam autem
rarâ inueniatur olim in Aegypto ex nobilibus p̄sertim
foeminae suis uiris fideles desoosis quondam Aegypcio
tum regis experimento apertissime compertum esse
Graeci scriptores prodiderunt. Nam ferunt his, quod
quum rex iste praeter religionem hastam in Nilum tem
pere contorsisset, & oculis ob id illico captus esset, ad
monitum oraculo fuisse, si oculos sibi urina eius mulie
ris perfunderet, quae uiri duntaxat sui concubitum sciret
fore, ut mox amissam lucem reciperet. Id quum saepe
in propria uxore primum, deindeque in aliis multis ex
nobilioribus foeminis frustra, uaneque tentasset, conuer
sus tandem ad humilis fortunae mulierem luce recupe
rata & ueg. fuisse oraculum nouit & uxoris ac nobilium
matronarum impudicitiam compertam habuit. Quare
pudicam illam foeminam sibi adiunxit in matrimon
ium: priorem autem uxorem, ac omnes reliquas mu
lieres, quarum pudicitiae ratio non constabat indignatus
uno sustulit incendio. Quantopere uero suspectam sem
per habuerint foeminarum pudicitiam Romani, hinc
manifestissime apparet: q̄ (ut legitur) Romanae mulie
res longo tpe cogitibus maritis abstemiâ uitâ ægerint:
institutumque fuerit, ut osculû cognatis darent, noscendi
causa, & si odor oris indicium faceret potus, nihilo mi
nori supplicio q̄ si adulteriû patrassent mulctabât. Hinc
Metellus seuerissimus quidem, sed temerarius ultor pu
dicitiae, uxorem suâ eo q̄ uinû bibisset, pro adultera in
terfecit. Modestius sane Sulpitius Gedilius, & P. Sophus
quis æq̄ suspitiose ambo fecerint: alter, n. repudiavit u
xotê, q̄ capite apto p̄cessisset in publicû, q̄ si aliis, q̄ sibi
plicere uoluisset: alter uero q̄ dū ludos spectaret, oium
spectatorû oculis cōspiciendâ sese p̄buerit, Perse uero &
ipsi adeo male fidere mulierû pudicitiae phibetur, ut nō
cōiuges modo, ueg. et ancillas & pellices studiosissime

DE MOLESTIIS CONIV.

obseruarent, ne cuiusquam externi uici conspectui ulla occasione apparerent: iccirco soliti iugiter eas domi occlusas tenere, & in itineribus obeundis sub tabernaculis, & clausis undique uehiculis occulte uectare. I modo, et confidas ebriosæ, & comptæ mulieri intanto luxu, licentiaque furenti: quum tantopere uiri illi sapientes cauere, ut nunquam, nec abstemiis, & sobriis, aut occlusis satis crederent, & tamen non potuerunt obstare, ut illis quodque moribus, & ea seueritate ulciscendæ pudicitia, non plures ferme adulteræ fuerint, quàm pudicæ. Pudicissimæ semel matronarum sententia iudicata est Sulpitia uxor Fuluii Flacci electa ex centum præcipuis, quæ simul lachrum Veneris ex Sybillinis libris dicaret. Idem itaque contigit Claudia, dum induceretur Romam deorum mater. Rara quidem pudicarum exempla, at impudicarum frequentissima.

De molestia sterilitatis, & liberorum desyderio. Cap. XII.

Solet infœundæ quoque uxoris coniugium (quod saepe accidit) maximo tædio maritos afficere, qui uel ex eo solo quod liberis careant multi acriter affliguntur, atque in omni uita ex desyderio liberorum incredibilis animi angore macerantur. Consuevit enim quamprimum quis de uxore cogitat, in spem adducit gignendorum ex se filiorum, qua sublata tantus moeror exoritur, ut uniuersalis solus connubilare potissit omnem prorsus iucunditatem coniugii atque tranquillitatem uitæ reliquæ: quum à multis sterilitas ipsa uxor, perinde atque quotidiana orbitas deploratur. Vnde de quaeso quid tibi possint asferre commodi nuptiæ, quibus te non esse illigatum, nec posse, etiam si uelis, illigari deinceps, tam iniquo animo uideris ferre ut de religione, institutione coelibatus impie, ac falso queraris,